

Šios sintezės esmė- ir vėl sinkretizmas, tačiau jau nebe kelių senųjų religijų, o valstiečių perimtos senosios religijos tradicijos ir katalikybė. Archajinės formos susiliejo su krikščioniškomis.

Tarsi „įsiliejo į jas „ turbūt nėra tikslu. Būtent „susiliejo“. Dažna šventė, ar Joninės/ Rasos, ar Jurginės/ Jorė, ar Velykos, šiandien lietuviams atrodo kaip viena ir ta pati šventė. Įvyko sinkretizacija. Dabar dažnas mokslininkas visuškai sąžiningai negali pasakyti, kad tas elementas būtinai atėjo iš pagonybės, o tas iš krikščionybės. Galų gale daug kas atėjo į Lietuvą skirtingais būdais – krikščionybė galėjo atnešti kokį nors vaizdinį, perėmusi jį iš romėnų mitologijos ar net (tarpiniais keliais) iš egiptiečių ar Artimųjų Rytų religijų. O lietuviai šituos dalykus galėjo gauti tiek iš krikščionybės, tiek „juos gaudami, atpažinti kaip visiškai „savus“. Sakykime, indoeuropietiškos kilmės. Nebūtinai sąmoningai, bet pajausdami. Atpažindami. Tad krikščioniškos šventės ne veltui susipynusios su pagoniškomis. Ir atvirkščiai.

Galimas dalykas, ne vien per trumpą , siaurą krikščionybės ir pagonybės jungtį, kita tradicija atnešė Europos ir Azijos pagrindus, ir čia įvyko –ne pirmą kartą- ne dviejų religijų, o keleto religinių tradicijų jungtis. Lietuvių katalikybė apsti ir votų, ir iki šiandien likusių šventų šaltinių, ir kryžių pakelėse, ir akmenų. Tik atributika pasipildžiusi- prie švento akmens ar šaltinėlio matome Mariją, - bet taip ir turi būti; mylinti deivė, kurios vardas skirtingais laikais įvairuoja, o esmė lieka, ir turi apsireiškšti prie šaltinių, medžių, akmenų. Ten, kur tyra gausa.

Tradacijos saugotoja tapo krikščionybė, konkrečiau – katalikybė.

Taigi lietuvių tradicija tęsėsi. Tęsėsi daugiausia modifikuoto kulto tradicija, ritualai, apeigos. Tęsėsi ir dievų funkcijos. Perkūnas- arkangelas, angelas, Elijas, Perkūnas –Dievo tarnas. Vis vien šaudantis, griaudėjantis, važinėjantis savo dviračiu vežimu. Ir taip toliau- panašių dalykų apstu visame folklore. Tęsėsi medžių, gyraičių, pakelių stelių, koplytstulpių kultas. Tęsėsi šventės. Iš dalies galime kalbėti ir apie krikščioniškas šventes, tačiau pats švenčių šventimas, nuo Kūčių, kai po staltiese dedami (slepiami) aukojimo pakloto šiaudai, iki Vėlinių, kai tiesiog praktikuojamas protėvių kultas- modifikuotas ir Bažnyčios, ir sovietų, bet išlikęs bene šviesiausia (ne paradoksas) bendravimo su mirusiais, t.y. su protėviais, švente. Laužai kapinėse miniatiūrizavosi, buvo paversti į ugneles ant kapų, bet tai kas yra aukojimo laužų miniatiūros, kaip ir prėskučiai („šližikai“) yra protėviams aukojamo duonos kepalų miniatiūros. Tą tradicijai gyvuojant XVI a. Viduryje jautė protestantai, tarkim, ir J.Lasickis, kuris žemaičių dievaičius vardijo greta katalikų šventųjų, drauge nurodydamas, kad ir viena, ir kita yra vis vien stabmeldiški dalykai, kūriniai, o ne Dievo garbinimas. O Martynas Mažvydas 1547 m. Įspėjo ganytojus ir ganomuosius savo protestantiško

Katekizmo

pratarmėje, kad esama tiesiog dviejų stabmeldystės rūšių- senosios ir naujosios (BRMŠ II 184). Pagonybės ir katalikybės. Įžvalga buvo teisinga, tačiau padėtį pakeitė jėzuitai, kurie šią tradicijos sintezę su katalikybe sugebėjo apmašinti, prigesinti ir perkelti į papročių lygmenį.

Gintaras Beresnevičius

„Lietuvių religija ir mitologija“